

Högsta domstolen
Box 2066
103 12 Stockholm

DB och MN ./ riksåklagaren ang. grovt narkotikabrott m.m.

(Hovrätten över Skåne och Blekinges dom den 10 december 2018 i mål nr B 1233-18)

Högsta domstolen har förelagt mig att inkomma med svarsskrivelse.

Jag vill anföra följande i frågan om prövningstillstånd.

Min inställning

Jag bestrider ändring av hovrättens dom och anser att det inte finns skäl att meddela prövningstillstånd.

Bakgrund

DB har av hovrätten dömts för grovt narkotikabrott, brott mot lagen om handel med läkemedel och brott mot lagen om elektronisk kommunikation till fängelse i tre år och två månader.

MN har av hovrätten dömts för grovt narkotikabrott, narkotikabrott och försök till narkotikabrott till fängelse i tre år och sex månader.

Det grova narkotikabrottet avser att de båda tilltalade gemensamt och i samförstånd uppsåtligt och olovligen den 21 juni 2016 förvarat 85,6 gram U-47700 med en renhetshalt på cirka 89 procent i en källarlokal i Klippan.

De narkotikabrott MN dömts för avsåg uppsåtlig och olovlig överlåtelse av 9 ml fentanyl och uppsåtligt och olovligt försök till överlåtelse av 20 ml fentanyl, under mars 2016.

Överklagandet

DB har överklagat hovrättens dom och yrkat att Högsta domstolen i första hand ogillar åtalet för grovt narkotikabrott och bestämmer påföljd för underkastad skuldfråga i övriga delar. I andra hand har han yrkat att Högsta domstolen prövar straffvärdet för målet i sin helhet och bestämmer en lindrigare påföljd.

DB har till grund för sitt överklagande anfört bl.a. följande. Han har inte hanterat det aktuella beslaget U-47700 och han kände inte till att det fanns i lokalen.

MN har överklagat hovrättens dom och yrkat att Högsta domstolen i första hand ogillar åtalet för grovt narkotikabrott och i andra hand bedömer gärningen som vårdslöshet med narkotika. Han har under alla förhållanden yrkat strafflindring.

MN har till grund för sitt överklagande anfört bl.a. följande. Han har aldrig köpt in U-47700 till sin verksamhet och han har aldrig marknadsfört det på sin hemsida, aldrig sålt det, aldrig medvetet tagit befattning med ämnet och förnekar att han skulle ha placerat det i soptunnan. Han har inte haft uppsåt till att det varit narkotika.

DB och MN har som skäl för prövningstillstånd anfört bl.a. att det vore av vikt för ledning av rättstillämpningen att Högsta domstolen ger vägledning vad gäller straffvärde för U-47700. Vägledning saknas helt då Högsta domstolen inte prövat frågeställningar som nu är aktuella och upptagits. MN har också som skäl för prövningstillstånd anfört att det finns anledning att Högsta domstolen klarlägger rättsläget rörande dels missbruksdos, dels straffvärde när det gäller fentanyl. De båda tilltalade har också som skäl för prövningstillstånd anfört att det finns synnerliga skäl att pröva ansvarsfrågan.

Skälen för min inställning

Enligt 54 kap. 10 § första stycket 1 rättegångsbalken får prövningstillstånd meddelas om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen (*prejudikatdispens*). För att bevilja prövning enligt denna punkt krävs alltså att ett avgörande av Högsta domstolen blir av generell betydelse för bedömningen av framtida mål som innehåller liknande frågeställningar. Den enskildes intresse av att få till stånd en prövning i Högsta domstolen kan alltså inte föranleda prövningstillstånd på denna grund (Peter Fitger m.fl., Rättegångsbalken, s. 54:26).

Prövningstillstånd får enligt 54 kap. 10 § första stycket 2 rättegångsbalken meddelas också om det finns synnerliga skäl för en sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att domvilla förekommit eller att målets utgång i hovrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag (*extraordinär dispens*).

De narkotiska substanser som aktualiseras i detta mål är fentanyl och U-47700.

Fentanyl är en narkotikaklassad substans som tillhör den farmakologiska gruppen syntetiska opioider. Fentanyl är en smärtstillande och narkosframkallande substans med samma huvudsakliga verkan samt samma beroende- och skaderisker som morfin och heroin, dvs. de är starkt beroendeframkallande och kan orsaka livshotande förgiftningar. Relevanta farlighetskriterier är således giftighet och beroenderisk. Fentanyl utgörs av ett

vitt pulver, ofta i stark utblandning. Fentanyl kan vara upp till 1000 gånger starkare än heroin. Fentanyl används inom sjukvården för smärtlindring.

U-47700 är en narkotikaklassad syntetisk opiod. Användare av substansen har rapporterat att preparatet ger upphov till mer eufori än morfin. Preparatet kan intas bl.a. med hjälp av nässpray. U-47700 förekommer som ett vitt pulver eller en vätska. Preparatet antas vara farligare än heroin. Substansen används inte för medicinska ändamål.

Med missbruksdos, eller missbrukardos, avses den dos som för en icke tillvand person framkallar ett märkbart rus i form av en tydlig förändring i sinnestillståndet. Missbruksdosens storlek är beroende av flera faktorer såsom koncentrationen av verksamt substans och användarens personliga egenskaper. Det är därigenom förenat med betydande svårigheter att i det enskilda fallet ange vad som är en missbruksdos. Detta hindrar dock inte att det i rättstillämpningen måste göras vissa generella antaganden om vad en missbruksdos är. (Se NJA 2011 s. 357 p. 24 och NJA 2012 s. 510 p. 18-19.)

En missbruksdos fentanyl uppgår troligen till 100 mikrogram eller något mer, se bl.a. RH 2004:26. Nettodosen fentanyl motsvarar cirka två saltkorn. Vid analyser hos Nationellt Forensiskt Centrum av konsumtionsfärdiga beredningar har 88-97 procent av preparatet varit utfyllnadsmassa. I utblandad beredning för missbruk kan 99 procent av preparatet vara utfyllnadsmassa. I en rapport från Polismyndighetens Nationella operativa avdelning anges att fentanyl är 50 gånger starkare än heroin (se Nationell lägesbild fentanylanaloger, publicerad 2018-06-19).

Fentanyl anses i rättspraxis vara farligare än heroin, bland annat pga. dess giftighet i ytterst små doser. Fentanyl är således mer potent än heroin och ytterst små doser kan leda till dödlig förgiftning (jfr t.ex. RH 2004:26, Göta hovrätts dom den 29 augusti 2017 i mål B 1959-17 och Svea hovrätts dom den 5 december 2017 i mål B 6027-17; se också Martin Borgeke m.fl., Studier rörande påföljdspraxis med mera, elektronisk utgåva maj 2018. s. 1137 f.).

Enligt Folkhälsomyndighetens klassificeringsdokument har användare av U-47700 rapporterat intag av doser på mellan 5 och 25 mg U-47700. En missbruksdos, dvs. inte den dos som en tillvand användare normalt intar utan den dos som behövs för att en inte tillvand person ska uppleva ett rus, är betydligt lägre än 25 mg. En missbruksdos heroin anses uppgå till cirka 50 mg. Tydlig domstolspraxis när det gäller farlighet i straffvärdehänseende av U-47700 saknas.

Hovrätten har vid straffvärdebedömningen av befattningen med fentanyl utgått från antalet missbruksdosor med visst avdrag beroende på den osäkerhet som finns på området. Enligt hovrätten motsvarar straffvärdet av de narkotikabrott

som gäller fentanyl fängelse i omkring ett år utifrån främst narkotikans sort och mängd. När det gäller U-47700 har hovrätten vid straffvärdebedömningen utifrån narkotikans sort och mängd tillämpat en modell som innebär att försiktighet iaktas i två led, dels genom att utgå från helt ren substans, dels genom att använda den högsta kända missbruksdosen, dvs. 25 mg. En jämförelse har därefter gjorts med straffvärdet för motsvarande antal missbruksdoser heroin, vilket i praxis motsvarar ett straffvärde på fängelse i närmare tre år och sex månader (jfr Tabell för straffvärde utifrån enbart narkotikans art och mängd, Förslag från Drograxisgruppens arbetsgrupp, maj 2016). Enligt hovrätten motsvarar straffvärdet för befattningen med U-47700 fängelse i drygt tre år.

Hovrättens bedömning när det gäller brottens straffvärde har gjorts med ordentliga försiktighetsmarginaler och avviker inte från rådande praxis. Snarare borde straffvärdet ha hamnat något högre.

Åklagarmyndighetens Utvecklingscentrum Stockholm, som har ett särskilt ansvar för rätts- och metodutveckling när det gäller frågor om narkotikabrott, har uppgett att deras erfarenhet av underrättspraxis när det gäller den relativa farligheten hos fentanyl är att den i allt väsentligt är enhetlig. Enligt Utvecklingscentrum råder dock en viss osäkerhet när det gäller hur stor en missbruksdos fentanyl respektive narkotikaklassade fentanylanaloger ska anses vara, vilket bl.a. beror på att substanserna skiljer sig från varandra och att administrationssättet har betydelse för dosens storlek.

Utvecklingscentrum Stockholm har med anledning av detta ärende varit i kontakt med representanterna för Nätverket för den aktuella drogsituationen i Sverige (NADIS) för att utröna bl.a. förekomst av fentanyl och U-47700 i Sverige. Av uppgifter från Nationellt forensiskt centrum (NFC) och Tullverkets laboratorium framkommer att år 2016 analyserades 17 beslag av U-47700 och år 2017 10 beslag av U-47700 samt att inte några beslag av U-47700 analyserades vare sig under år 2018 eller hittills i år. År 2016 analyserade Tullverkets laboratorium nio beslag fentanyl, år 2017 sex beslag, år 2018 fem beslag och hittills i år ett beslag. År 2016 analyserade Nationellt forensiskt centrum 110 beslag av fentanyl, år 2017 analyserades 54 beslag av fentanyl, år 2018 analyserades 91 beslag och hittills i år har 26 beslag av fentanyl analyserats. Sammanfattningsvis kan sägas att beslagen av fentanyl minskat under de senaste åren, med undantag av fentanylplåster, vilka med största sannolikhet har sitt ursprung i den legala läkemedelshanteringen.

Mot bakgrund av att U-47700 synes förekomma mycket sparsamt och fentanyl i avtagande utsträckning på den svenska marknaden skulle ett avgörande från Högsta domstolen beträffande dessa substanser endast vara av begränsad betydelse för rättstillämpningen.

Vidare är såväl frågor om bedömningen av ett preparats farlighet liksom om missbruksdosens storlek bevisfrågor som lämpar sig mindre väl för rättsbildningen genom prejudikat (se Högsta domstolens uttalande i NJA 2011 s. 357 p. 30).

Uttalanden från Högsta domstolen kan dock komma att behövas beträffande kriterierna för farlighetsbedömning av nya narkotikaklassade preparat. Detta anges också i Åklagarmyndighetens och Ekobrottsmyndighetens förteckning över prioriterade prejudikatfrågor år 2019¹. För att det ska bli aktuellt med en sådan prövning krävs dock att det finns tillräckliga kunskaper om de nya preparaten och att praxis antingen brister eller ligger fel.

Frågorna om hur bevisningen i skuldfrågan har värderats saknar enligt min bedömning prejudikatintresse.

Av ovan angivna skäl anser jag sammanfattningsvis att en prövning av den aktuella domen inte skulle vara av vikt för ledning av rättstillämpningen.

Inte heller kan vad som anförts utgöra skäl för extraordinär dispens.

Jag avstyrker mot denna bakgrund prövningstillstånd.

Bevisuppgift m.m.

Jag ber om att få återkomma med utvecklande av talan, bevisuppgift och synpunkter på målets fortsatta handläggning för det fall Högsta domstolen meddelar prövningstillstånd i målet.

Petra Lundh

Hedvig Trost

---

¹ Riksåklagarens uppgift som åklagare i Högsta domstolen syftar till att få fram en enhetlig och tydlig praxis i rättsliga frågor av betydelse för åklagarverksamheten. Till ledning för vilka rättsliga områden som från åklagarsynpunkt bör prioriteras listar Åklagarmyndigheten och Ekobrottsmyndigheten därför varje år gemensamt ett antal aktuella prejudikatfrågor.

Kopia till:

Utvecklingscentrum Stockholm

Riksenheten mot internationell och organiserad brottslighet (AM-70875-16)

Kammaråklagaren Helena Ljunggren